

ZGRADBA IN GEOLOŠKA ZGODOVINA SAVINSKIH ALI KAMNIŠKIH PLANIN.

(KONEC.)

FERD. SEIDL.

Izpremema kamenenega gradiva naznanja, da so posebni dogodki motili in prekinjali usedanje apnenca in dolomita. Moremo si edinole mjsliti, da se je bilo ob potresih premeknilo ali morsko dno ali pa sosednja trdnina. V resnici so se v zvezi s tektonskimi premiki v dobi wengenskih skladov pojavili jaki vulkanski izbruhi. V apnenih Alpah južnotirolskih je takrat iz podzemeljskih ognjišč privrela obilna lava in strjena tvori ondotnji melafir. Na ozemlju Savinskih planin pa je najbrže v istem času prikipel sivozeleni in rdečerjavi porfir, ki ga nahajamo v dolinah Kamniške in Tržiške Bistrice, v Jezerski kotlini, največ pa ob Kokri.

V jurski dobi, ki je sledila trijadni, je morje še nadalje pokrivalo ozemlje Vzhodnih Alp. Vendar se v Savinskih planinah ni ohranilo nič usedlin jurskega morja.

Enako pogrešamo ondi kamenin iz kredne dobe. Ob obratu med starejšim in mlajšim oddelkom te dobe pa so se pojavile oblastne gorotvorne sile in so vzdignile ozemlje Vzhodnih Alp iznad morja. Odkrhnil se je vzhodni konec Karavank in upadel je, da je nastala udrtina Slovenjegraška. Kar se je bilo dvignilo iznad morja, je bilo suha zemlja in izročeno razdevajočemu delu erozije.

Po sklepu kredne tvorbe se začinja **novi vek zemeljske zgodovine** — tista važna doba, ki je bistveno preobrazila geografske razmere, pospešila razvoj živalstva in rastlinstva ter davno minolost približala sedanjosti. Ob začetku novega veka niso še imeli kontinenti ne današnjih mej in oblik, ne današnjega gorovja. Šele v tej brez dvojbe neizmerno dolgi dobi so se zvršile velikanske izpremembe na morjih in trdninah, ki so pripravljale in dosegle današnji položaj. Ves novi vek se deli v dva poglobitna oddelka: v terciarno in kvartarno dobo.

Čeprav so se že v prejšnjih dobah javili gorotvorni premiki (zlasti v karbonski, trijadni in kredni), vendar se je zvršilo

najpoglavitnejše nagubavanje zemeljske skorje, ki je ustvarilo sedanja slemenska gorovja, v terciarni dobi. Takrat so se tudi najizdatneje dvignile Alpe, ki dičijo sredino Evrope. Takrat so se orjaške gorotvorne sile pojavile na prostoru sedanjih Alp in so ondi stisnile na videz trdo in otrplo zemeljsko skorjo, da se je dvignila v visoke gube, ali pa so jo razcepile ob globoko in daleko segajočih prelomih in ob njih premknile poedine kose v navpični in vodoravni smeri. Ob zevajočih prelomih pa so iz zemeljske notrine prikipele raztaljene prodorine ter so nakopičile okrog žrel obilico lave in groha.

Takovi dogodki so tudi Savinskim planinam začrtali oblastno notranjo zgradbo.

V starejšem oddelku terciarne dobe so še nastale morske usedline, ki leže v dolini Kamniške Bistrice. Gorotvorne sile so v navedenem času svojega poglavitnega delovanja te usedline razčesnile in s podlago vred izdatno premknile. Največji kos leži na dnu doline pred znanim prirodnim mostom Predosljem v nadmorski višini 560 m, odtrgane manjše grude pa nahajamo visoko na gorskih pobočjih in še v bližini Dola v višini 1313 m.

Ravno tako je vsled preloma, ki je razcepil orjaško visokogorsko maso, in vsled vertikalnega premeščenja ob prelomih prišlo do tega, da nahajamo werfenske sklade na Kokrskem sedlu. Na tak način so prišle tudi wengenske plasti pri Kocbekovi koči in Korošici na sedanje iznenadno mesto.

Drug prelom je zasekan mimo Bistre na Koroškem in sega odtod mimo Šoštanja in Velenja čudovito premočrtno proti Vojniku. Ob njem so med drugim izbruhnile eruptivne mase, ki nakopičene grade Veliki Travnik (1634 m), Kameni vrh (1695 m) in Smrekovec (1377 m), in pa velika množina vulkanskega groha, ki je naložen na južni strani imenovane črte. Sedaj ga pokrivajo senčnati gozdi in skrbno obdelana polja, ki se razprostirajo okrog obilo selišč.

Ob severni strani Velikega Travnika (1634 m) je začrtan znamenit prelom, ki prihaja iz Karavank in sega proti Vitanju. Ob njem sta prikipele granit in tonalit.

Značilen prelom se je zvršil ob črti, ki se začenja blizu Bistre in teče proti jugojugozapadu blizu Luč proti gornjemu toku Črnega potoka. To črto zaznamuje strmi rob, ki so ob njem odrezani apnenčevi skladovi Ojstrične skupine in Raduhe na njiju vzhodni strani. Ob tej potezi neha visokogorska masa Savinskih planin. Njeno vzhodno nadaljevanje se je pogreznilo v globočino. Nastalo vdrtno pri Lučah, Ljubnem itd. pa je napolnil groh

erupcijske dobe Smrekóvčeve do precejšnje nadmorske višočine (Altarna peč 1528 *m*, Mlački vrh 1067 *m*, Atelski vrh 1406 *m* itd.).

Druga lomna črta je zaznamovala pot Črnemu potoku med Stahovico in Žago in se nadaljuje v Zadrečko dolino mimo Gornjega grada ob odkrhnjenem severnem vznožju Menine.

Prelomi so odrezali tudi južno stran Menine in Kranjskega Storžiča.

Na severni strani je odkrhnila jedro Savinskih planin lomna črta, ki je nekoliko usločeno potegnjena od Spodnjega Jezera mimo Jezerskega vrha in Hude peči proti Bistri.

Še v mlajšem oddelku tercijarne dobe je morje oblivalo južno vznožje Kamniških planin, pa tudi njegovih usedlin so se lotile gorotvorne sile in so jih zelo izdatno premestile iz prvotnega položaja. Ta zgled jasno kaže, da so te sile še prav krepko delovale v dobi, ki je geološki sedanjosti primeroma nepričakovano blizu.

Slednjič se je morje iz ozemlja Alp vendarle umaknilo in gorotvorne sile so odnehale.

Tercijarni je sledila kvartarna doba. Zavladalo je mrzlo podnebje in Alpe je pokrila leden oklep.

V višočini 2700 *m* in više pada dandanes v Alpah v vseh letnih dobah le sneg in ne več dež. Vrhovi in grebeni, ki presegajo to črto, so trajno pokriti s snegom. Le strmine, ki se na njih sneg ne more držati, so gole. Izpod snežnega oklepa se porajajo ledniki, ki polagoma drče navzdol.

Nad črto vednega snega (približno 2700 *m*) je golo kameneno gradivo strmin trajno izpostavljeno zmrzali. Ko voda zmrzuje v razpokah kamenin, se raztegne z veliko silo in razžene vsakršno skalovje, da se odkrušijo robati kosovi razne velikosti. Ti padajo na lednike in se ondi nabirajo v veliki množini. Ledeni tok pa se pomika počasi navzdol ter s seboj odnaša groblje v nižino.

Zmrzal nad črto vednega snega je oblasten činitelj, ki dosti hitreje in uspešneje preminja površje nego tekoča voda. Med tem namreč, ko ledeno dleto krha skalovje, napravlja strminam, grebenom in vrhovom druge oblike, ki so posebnega značaja.

Tekoča voda (dežnica, snežnica, potočnica) izdeluje površje gričevju in srednjemu gorovju ter zarezuje vanje jarke in doline. Tako nastajajo zaokroženi vrhovi in položni obronki.

Visoki planinski svet pa ima povsem druge oblike: ostre grebene s strmimi, robotimi stenami in smeje, vitke vrhove.

Te oblike, ki tvorijo veličastvo planinske prirode, se izdelujejo še dandanes v najvišjih oddelkih Alp. Kjer jih pa vidimo v nižjem gorovju, ki je sedaj prosto ledenega oklepa, ondi so delo diluvijalne ledene dobe, ki je morebiti pol milijona let vladala nad Alpami.

Dandanes ni lednikov v Savinskih planinah, ker njih vrhovi ne dosežajo označene višine. V ledeni dobi pa je osorno podnebje nastanilo črto vednega snega že v nadmorski višini 1500 *m*. Iz trajne snežne odeje na gorovju so vzkli ledniki in segali v doline celo do nadmorske višine 600 *m*. Lednik v Logarski dolini je bil dolg 10 *km*. Lednik, ki je koreninil v Gorenji in Dolenji Jezerski Kočni, je bil morda še daljši in je nagrmadil velikansko grobljo med Kazino in Podlogom. Tisočeri in tisočeri veliki in mali drobci te groblje so ostružki, ki so odletavali, ko je prirodna sila z ledenim dletom izklesavala čudoviti relief Grintavčeve skupine.

Med tem, ko se je vršilo to delo v visočini nešteta tisočletja, so skobljali ledniki dno in obronke dolin ter ustvarili široke, koritaste globine Gorenje in Dolenje Jezerske Kočne ter slavljene Logarske doline.*)

Tako je ledena doba oblikovala vnanje lice gorskega sveta Kamniških planin. V sedanjosti je delovanje ledu omejeno, namesto njega izvršuje tem bolj tekoča voda v družbi s preperevanjem oblikovanje površja.

Diluvijalna ledena doba se je umaknila aluvijalni, ki sega v sedanjost.

Od tedaj, ko se je bil velikanski kameneni čok Savinskih planin dvignil iznad terciarnega morja, je prepereval ves čas in razdevala ga je ali tekoča ali zmrzla voda. Počasi, toda brez prenehanja rušita in odnašata ti dve sili kamenene mase, ki so jih bile prejšnje dobe zemeljskega razvoja nakopičile sklad za skladom. Pa ne le to, ta dva činitelja sta zarezala v kolosalni kameneni čok globoke doline Kamniške in Tržiške Bistrice, doline ob Savini, Dreti, ob Črnem potoku in Kokri. Seveda so tekoči vodi pot odkazali kolikor toliko prelomi, ki so jih bile provzročile gorotvorne sile. Prav tista dva činitelja sta nadalje izobrazila

*) Pojavi ledene dobe so bili še Tellerju neznaní. V zadnjih desetih letih pa je proučavanje te zagonetne dobe zelo napredovalo. Dunajski geograf R. Lacer na je spoznal mnogovrstne sledove, ki jih je zapustila v Savinskih planinah, ter priobčil pred kratkim časom iznenadne uspehe svojega preiskovanja (Lacerna, Gletscherspuren in den Steiner Alpen, razprava v »Geographischer Jahresbericht aus Oesterreich, IV. Jahrgang, Wien, Denticke, 1906«).

tudi žlebovita pobočja in izklesala rogljate robove ter obširna razgledišča ponosnih vrhov Grintavca, Ojstrice, Raduhe in Storžiča iz nagradenih plasti belega apnenca in dolomita, to je one čudovite kamenene snovi, ki je bolj nego katerakoli druga sposobna, da izобрази visokoplaninski svet do največje lepote.

Tako je torej krasota sedanjega gorskega sveta proizvod neskončne vrste zelo raznovrstnih dogodkov. Vnanji nakit mu tvori z bogato menjavo barv in oblik rastlinstvo, ki se življenja veselo povsod polasti tal, kjerkoli mu prhneče kamenje daje ugodno, redilno podlago.

~~~~~

SUHI PLAZ (ŠKRLATICA 2643 m).

DP. ANTON ŠVIGELJ.

S labe volje smo sedeli: moja žena, prijatelj L. Rogl in jaz v soboto 16. septembra 1905 zvečer v prijaznem trentskem zavetišču pri »Zlatorogu«. Rogl je hotel čez Komar na Triglav, midva pa čez Kriške pode na Suhi plaz. Vseh pet ur hoda iz Kranjske gore čez Vršec nas je močilo in bolj in bolj nam je odnašal kakor iz škafa lijoči dež vsako upanje na lepo nedeljsko turo. Slednjič smo sklenili olajšati nahrbtnike do najpotrebnejšega, drugi dan pa jo udariti čez Luknjo v Aljažev dom, in naj tudi same prekle dežuje. Hrabremu sklepu je sledil planinski krok in komaj je bila še sobota, ko smo šli leč z zavestjo, da imamo za spanje le še preveč časa. Nismo pa še dobro zatisnili oči, že je priropotala pridna gostilničarka, češ, tri je ura in lep dan bo. Ne rečem, da sem ji nadel najlepših imen, ko sem vstajal — pogled skozi okno pa mi je pokazal jasno, zvezdnato nebo brez meglice in oblačka, ki jih je bil vse prepodil ostri sever. Ženo in gosp. Rogla se mi je posrečilo zbuditi s prav silovitimi sredstvi, no končno sem ju vendarle spravil pokoncu. Skočil sem še k pol ure oddaljeni Mariji Dev. v Trenti po vodnika Tožbarja, ki je zvest svoji besedi prejšnjega večera, da tako ne bo nič, tudi zalezal.

Okoli petih stoprv smo odhajali po veličastni dolini Zadnjici proti orjaškemu hrbtu Triglava. Pri izviru Krajcarice smo se ločili: Rogl na Komar, mi pa po znanem potu nad Velim potokom navzgor h Kriškim podém.

Prišedše ob devetih tja nas je pozdravil Razor v vsej svoji jutranji krasoti. Kakor močna trdnjava se je s Planjo vred začrtaval

proti sinjemu obzorju; tenka snežna plast mu je bila čez noč pregrnila nebrojne skalne stolpiče, da je žarel v nepopisnih bojah, obsevan od jutranjega solnca. Umeli smo, zakaj ga naziva dr. Kugy najlepši in najponosnejši stolp Julijskih planin. Kdor je po čemerikavem, deževnem večeru zadel drugi dan čisto planinsko vreme, ve, da so nebrojni Tožbarjevi in moji vriski doneli v veličastno gorsko tišino. Ko je hotela še moja žena zaukati, sva jo pa brž pregovorila, naj ne kliče dežja.

Po kratkem zajutru smo hiteli naprej po novi slovenski stezi nad spodnjim, večjim Splevtskim jezerom na sedlo med Stenarjem in Sovatno. Kjer se cepita od tu stezi v levo na Križ in v desno naravnost nizdolu v Vrata, sva se z ženo pomenljivo spogledala in od srca nasmejala. Za naju je bilo to mesto historično. Tu smo se par tednov prej, prišedši ob megli z Razora, besedičili o pravi smeri steze v Vrata, tu je zvesta naša tovarišica gdč. Darinka F. izustila krilate besede: »Jaz hodim samo po markiranih potih« ter jo pogumno mahnila po tedaj baš novo zaznamovani poti na Križ. Aljažev dom pa nas tisti večer ni videl — spali smo spričo nastale zamude pod milim nebom lice v lice očetu Triglavu, pravi podmilonebniki.

Hoja po svežem zraku nas je docela razmajala in kmalu smo bili na Vratcih med Stenarjem in Križem. Odtod smo se morali spustiti po debelem skalovju v kotlino »Grunt« med Stenarjem in Rogico. Solnce je menda ne obseva dostikrat, kajti našli smo jo vso zaledenelo. Cepin je zapel in ledeni kosi so kar žvižgali po zraku, ko sva s Tožbarjem kresala stopinje. Dereze bi nam bile po tej ledeni strmini kaj dobro služile — a kdo je mislil o tej turi nanje? Tako smo za razdaljo pičlih sto korakov potrebovali debele pol ure in solnce je šlo že na poldan, ko smo slednjič došli na »Ruše«. Črez strmo, stopničasto, tupatam s travo obraslo in globoko razjedeno skalovje nas je vedla pot ob vzhodnem pobočju Rogice črez prodasti »Zadnji Dovg« v velikanski, proti dolini Vratom odprti kot med Rogico, Gamsivcem in Suhim plazom. Naravnost kvišku je kipela pred nami mogočna južna stena Suhega plaza in odločno odbijala vsak naklep, priti na vrh črez njene gladke, skalnate ploče. Vedel sem iz popisov dr. Kugyja, da vodi z gorskega konca mel, ki se tod posiplje proti Vratom, zelo težavna pot na vrh skozi »veliki kamin«. Šel sem si ogledat to strmo drčo. Po njej bi pač morali stopati prav oprezno in naporno plezati sosebno črez skalno preveso, ki v sredi zastavlja pot. To naju z ženo ni strašilo, za sifo sva imela tudi vrv z seboj, no, Tožbar ni ugodil najini želji: hodil še ni tod in

pozno se mu je zdelo. Zato smo poiskali Rabičevo smer. Ko sta namreč dr. Kugy in Komac skozi »veliki kamin« rinila na Suhi plaz, je našel nedavno umrli Groga Rabič, sloveči mojstranski lovec in vodnik, drugi, primeroma lažji dohod poševno čez južno steno. Te smeri mu ni težko najti, kdor je čital popis. Nekako sredi melu se spušča iz stene stopničast, skalnat predzidek, s katerega vodi na desno vijugasta, ozka polica više in više do globoke zareze med vzhodnim grebenom in ostrim zobom.

Tod čez smo jo udarili ter oprezno in varno stopali po tesnem zidku bolj in bolj navzgor. Prav pred zarezo nas je ustavil kake 3 m visok, gladek, navpičen žleb, kjer smo se radi oprijeli gesla »viribus unitis«. Takoj onkraj zareze vodi podoben, malo nižji žlebič strmo navzdol in odtod naprej se pričinja krasno in zanimivo, ne pretežavno plezanje na levo navzgor. Držati se je nekoliko pod vzhodnim grebenom, ki ga Suhi plaz spušča v dolino Vrata, in vzporedno ž njim. Ozki, komaj dobro vidni zidki se menjavajo s poči in zarezi v skalovju, včasih se je treba z rokama potegniti kvišku, včasih nogo visoko zastaviti, ker ni mesta, ki bi bilo sicer varno. Počasi smo prihajali više in više, dokler nas ni ustavil okoli dveh popoldne pogled v globino, ki nas je nenadoma obdajala od vseh strani. Na vrhu smo bili, kjer še ni bilo dosti turistov, gotovo pa nanj do tega dne še ni stopila ženska noga. Zato je moja žena tudi tako hitro poiskala pod skalnatim »možicem« pločevinasto škatlico, kjer je preperevalo devet vizitnic, in jim hitro pridela svojo. Prav je imela.

Razgled ni tako velikanski, kakor bi ga človek pričakoval, raz ta mogočni vrh, ki gospoduje ob zahodni strani Vrat. Poučen pa je radi pogleda v skupino Špika, Ponice in Dovškega križa. Proti severu se ti ustavijo oči šele na turskih velikanih: Velikem Kleku in drugih znancih s Triglava, proti zahodu te strašijo drzne severne stene vitkega Razora in zavaljenega Prisojnika, proti vzhodu te pozdravljajo stari znanci: vrhovi Karavank od Kepe čez Golico in Stol do krasnih Kamniških planin, tik pod teboj zeleni najlepša naša planinska dolina Vrata, iznad nje pa se dviga pred opojenimi očmi ogromna in preobsežna severna triglavska stena, vrhu nje pa orjak Triglav, podoben spečemu levu na srebrno-snežno obrobljenem podstavku. Od nikoder se ta naš stari očak tako lepo ne vidi kakor odtod. Ves, kakršen je, raste pred teboj in kipi proti nebu od širokih tal do ostrega vrha...

Že davno je šuštel sneženi krop v samovaru in še sva stala z ženo zaverovana v veličastno to sliko... Slednjič je bilo treba misliti na odhod. Tožbar nama je še pokazal dostop s severne

strani, koder je privedel par dni prej dva češka turista. Divna pot — par metrov skalovja, ostalo pada v vratolomni strmini nevidno v globočino. To pot naziva češki veleturist dr. Dvorský najtežjo, kar jih je našel v naših planinah, vštévši Montaževo skupino. Prihranila sva si jo za letos.

Z vrha doli je šlo hitreje, ker smo se z medsebojno pomočjo hitro spuščali po skalah in žlebičih ob grebenu. Niso nas motili velikanski prepadi ob levi, katerih prej navzgor gredoč niti opazili nismo; pozna popoldanska ura nas je podila in kmalu smo priplezali črez zarezo v prvi večji žleb z južne strani. Tožbar se je spustil z nenavadno spretnostjo meni nič tebi nič tiste tri metre doli ter brž naredil prostor meni, ki sem se držal bolj principa adhezije, dasi me je v tem oviral nahrbtnik. Moja žena pa je potem dobila dovolj opore na podstavljenem mojem cepinu. Črez strmi mel smo se kar odpeljali in se črez dobro poldrugo uro po odhodu z vrha že poslavljali. Tožbar je šel naravnost črez Vratca in Kriške pode v Trento, midva pa sva jo mahnila na levo po lovski stezi v Aljažev dom. Smer je bila jasna: po skalah, koder so se poznale zarisane črte lovskih podkovanih črevljev, skozi nerodno strm, prodast žleb in že sva bila prav pod ledeno kotlino, kjer je pel dopoldne cepin. Držala sva se navzdol čim največ skalnih sten ob levi. Ker pa sva radi nastopajočega somraka le preveč hitela, sva morala seveda par nepotrebnih sten še preplezati, dokler nisva dobila dobro vidne steze, ki naju je privedla ob sedmih zvečer par korakov pred severno ograjo Aljaževega doma na kolovozno pot iz Mojstrane.

V domu sva pri čaši vina navzočnim par znanim prijateljem-turistom brž svetovala, naj preizkusijo to velezanimivo in ne pretežavno turo, katero je odtod izlahka napraviti v enem dnevu... Žal, da pota iz lovskih ozirrov ni smeti zaznamovati, sicer bi Suhí plaz kmalu postal moderna gora.

NA ZAPOTOKU.

TRENTAR.

(KONEC.)

Kosilo. Spravnik, t. j. sirar, je kot kuhar sila dolgočasen mož, ker kuha eno in isto ves božji dan skozi tri mesece — polento na polento, in še to tako v trdo, da jo treba gristi! Trentarji pa imajo zobe tako bele in polne, da bi jih zavidala zanje nekatera mestna bledolička, ki se boji še celo zobe pokazati na solnce.

Spravnik Joza je skuhal in postavil trdo kotel s polento na stenico, na zid, ki meji kuhinjo in molznico, in vlil zavretega mleka na polento. Pastirji so jo tesali in obdelovali z dvakrat širšimi nego dolgimi žlicami kakor za stavo. Pa se jim je tudi treba dobro najesti, ker do večera ne dobe nič več, in mudi se jim tudi zelo, ker drobnica postaja bolj in bolj nemirna in glasna. Pred jedjo molijo glasno, po jedi pa vsak zase.

Kakor bi trenil, se poizgube kmalu pastirji z dolgimi palicami, beketanje doseže svoj višek, a kmalu pomine z veselo odhajajočo drobnico in globok mir se zgrne nad planinski stan.

Zdaj obstopi kotel druga polovica pastirjev, ki pojedjo, kar je prvim ostalo. Ti pastirji imajo danes počitek, oziroma delo v stanu. Vsakdo mora nasekati po bližnji okolici in nacepiti toliko drv, kolikor kaže njegova mera, ki je natančno določena na podbojih ob vhodu v kuhinjo. Dalje morajo ti pastirji čistiti posodo in pomagati spravniku pri sirjenju.

Sirjenje se začne. V stožasti globoki kotel nalijejo mleka iz kombačev skozi cedilo, ki je tudi stožasto in ima v dnu namesto mreže koprive. Cedilo je položeno na krčnik, t. j. leseno lestvico z dvema klinoma, položeno na kotel.

Kotel visi na kolovratu, ob zidu pokončno v tečaje pritrjenem hlotu, ki ima v višini dobrega metra trikotno prečnico, na katero je obešen kotel. Ko je mleko že v kotlu, se prepelje nad široko v krogu plapolajoči ogenj.

Spravnik mora zdaj dobro paziti, da se mleko pravilno segreje. V kotel sveti z lukežem, s ponvo žerjavice (miljave), na katero siplje smolo. Umije si dobro obe roki in pazno preizkušava toploto mleka. Ko se zgreje do približno 35° C, kar presneto dobro uganejo dobri spravniki brez toplomera, se vrže vanje sirišča, t. j. v dimu posušenega, zmletega želodca mladega jagnjeta (jareta) ali kozliča, ter se dobro zmeša s trnačem, z dolgim drogom, nasajenim v lesen bat, podoben spodnji polovici krogle. Nato pusti spravnik kotel pol ure v popolnem miru, potem mleko osoli, je premeša spet dobro s trnačem strani od ognja in je spet segreje do 50° C. Končno kotel spet odmakne od ognja, meša že strjeno mleko še nadalje toliko časa, dokler ne drži lahko roke v kotlu. Da se sir poleže, treba čakati še pol ure.

»Oča, Sin in sv. Duh!« Spravnik napravi čez kotel z roko križ in jame z obema rokama gnesti po sirotki sir v kroglo, ga pusti še nekaj časa, da se sir dobro ohre ni, t. j. strdi, ga čez malo spet začne stiskati, dvigne v sirotki kroglo sira, podloži

sirnik, t. j. kebel, zajame sir vanj ter ga vzdigne iz sirotke. Na sirnik, oziroma na sir položi nato platno in otiska krepko sir, da odteče skozi platno kolikor mogoče vsa sirotka v podstavljenjo posodo. Ko to opravi, obrne sir s poveznjenim sirnikom na puščalnico, položno ležečo desko, ki ima ob robu žleb, po katerem se polagoma odceja še ostala sirotka v podloženo posodo.

Ko se sir dobro odteče, pride v obod, v obroč, da dobi okroglo obliko, in potem ga neso v sirnico na polico.

Do skuhanega sira pa imajo tudi spravniki in pastirji nekaj pravice. Spravniki ga odvzame nekaj v »nafco«, leseno torilo, in ga spet vrže v kotel v sirotko, da se še prekuha. Ta sir dobe pastirji in ga imajo posebno radi; imenujejo ga pa »kosé«, ker je v kosih. Tako prekuhan se malo bolj strdi in se prevleče kakor z nekako mreno. Jedo pa kozarji »kosé« iz jéstnika, t. j. iz posebnega kebala.

Kako pa je s skuto na naših planinah?

Ko se iz kotla dvigne sir, vrže spravniki v sirotko še malo soli, dolije četrtno vode, pa kotel spet prepelje nad ogenj. Ko se ta zredčena sirotka segreje spet do okroglih 35° C, ji prilije četrtno opresnega mleka, potem pa ravna ž njo kakor s sirom. Ko se skuha, posname spravniki skuto s snémanico in jo vrže v skutnik, v vrečo, ki jo obesi nad posodo, v katero se odceja sirotka. Snémanica je leseno, skoraj okroglo, zelo malo uboknjeno (konkavno) torilo z ročajem in obešnikom; torilo ima luknjice. Spravniki navadno sami rezljajo snemanice kakor tudi druge lesene priprave in jih napravljajo jako ukusno. Namesto luknjic izrezljajo v skoraj ploščnatem torilu simbol Kristusovega imena **JI†IS**.

Zadnja skuta, ki plava po vrhu sirotke, se imenuje trogarji. Ploh, na katerem se tehta skuta, nazivajo tara. Sirotko dajejo prasičem, ki so na reji na planini; nosijo jo pa svinjam v leseno, dolgo korito v kebliču, majhnem škaflu.

Kakor od gorkega sira, tako dobe spravniki in pastirji tudi od gorke skute svoj delež. Ta pastirski delež na siru in skuti imenujejo snédeneč. Snedenki se pa nazivljejo tudi pastirji sami.

Zdaj pa še nekaj malega o upravi planin. Posestniki planine ni v Trenti nikjer, en sam, — navadno jih je 5—20 sosesestnikov. Pomislimo pri tem pa, da obsega planina Trbiščina vso trentska stran Triglava, Kanjavec in vse pogorje do Tičarice, t. j. do soške planine, imenovane »Plazi«, ter meri do 2010 oral sveta, ki je pa seveda večinoma pusto, strmo gorovje in je le na pravi

planini Trbiščini ob poti k Sedmerim jezerom dobiti dobrih pašnikov. Planina Zapotok sega od pobočja Srebrnjaka v Berebici mimo Grintavca do polovice Jalovčevega pogorja; k njej spadajo tudi vsa pobočja omenjenih gorá. Ako bi razdelili Zapotoško planino, bi dobil n. pr. vodnik Tožbar (Špik) svoj lastni lov; no, koristil bi mu presneto malo, ker bi imel postreliti le par divjih kozá in še te bi mu v veliko nevoljo pokradel kak premeten divji lovec.

Dandanes rabijo Trentarji le tri planine, dasi jih je pet. Ob sv. Ivanu ženejo ovce in koze na planino; kdor nima sosesstva na nobeni, žene pa na bližnjo ali na boljšo. Za to se pogodi z gospodarji, katerim mora plačati stojino, navadno v siru in skuti. Vsi lastniki živine si najamejo spravnika, ki ga plačajo deloma v denarju, deloma pa v blagu (v skuti in siru) sorazmerno s številom drobnice. Posamezen lastnik drobnice, če je ima več, drugače pa po dva ali več vkup si najamejo, ako nimajo doma nikogar, kozarja, t. j. pastirja. Kozarji pasejo živino, jo molzejo, pomagajo spravniku in napravljajo drva. Za to dobe plačilo v denarju in blagu.

Za spravnika in kozarje morajo skrbeti lastniki živine. Po razmerju glav morajo dajati na planino toliko moke in toliko soli, kar vse natančno določijo in zapišejo s kredo na posebno desko v kuhinji. Gospodarji morajo dajati spravniku in pastirjem tudi gotovo množino tobaka. Kadijo pa na planini vsi, da se res kar kadi, in sicer tem bolj, čim več tobaka imajo. Pastir trinajstih do štirinajstih let se često v tem oziru nič ne ustraši odraslih. Mimogrede bodi omenjeno, da še celo šolski otroci hodijo večkrat s »čedrico« v šolo. Če jim jo vzameš, že dobe kmalu drugo. Trentar žuli navadno čedrico ves dan, naj opravlja že to ali ono delo.

Oni gospodarji, ki namolzejo od svoje živine en dan po štiri nafe, t. j. 4×24 funtov mleka, se imenujejo mezdarji, kdor namolze manj, se imenuje pa funtar. Znamenje za 24 funtov 0, znamenja za manj nego 24 funtov so pa stari trentski križi, na katere se še vedno računa v vseh skupnih zadevah in se jih šolani in nešolani Trentarji krčevito drže. Ta znamenja števil so naslednja: 1 = I; 5 = V; 10 = +; 50 = ∇; 100 = ♀; 40 = ++++; 79 = ∇+++VIII; 154 = ♀VIII. Več kakor na stotake, in še na te redko, pa menda Trentar nikoli ne računa!

Ko tehtajo mleko, so prizadeti posestniki in še kdo drug iz hiše na planini pri dveh molžnjah, zvečer in zjutraj.

Jeseni, ko jenja paša, gre vsakdo po svojo živino in takrat zneso v dolino sir vsi vkup v eno klet, ga pretehtajo in sorazmerno

z množino funtov mleka razdele. Skuto odnese vsak, kar mu je tiče, že prej domov. Prva skuta je določena za stojino, zadnja skuta in zadnji sir pa navadno za spravnika in pastirje.

Sir prodajajo Trentarji deloma v Bolc, deloma pa v Kranjsko goro — kamor imajo pač bliže, oziroma kamor jim bolj kaže. Skute pa obdrže nekaj doma, drugo pa prodado kakor sir.

Lepo, pisano je to planinsko življenje in Trentar ima za nekak praznik vse važnejše dneve njegove: ko ženejo drobnico na planino in tehtajo mleko in ko tehtajo in dele sir. Vendar pa čuti borni Trentar in Bolčan sploh, da mu proti trudu in stroškom reja drobnice zelo malo nese. Ni pač čuda! Naš planinec ni napredoval v mlekarstvu prav nič. Kakor pred sto leti, tako izdeluje sir še dandanes — vlada pa se ga itak še nikdar v nobenem oziru ni spomnila, pač pa mu stavi vedno ovire v borbi za obstanek s prepovedovanjem kozje reje!

Kaj bi se dalo vse napraviti iz tako plemenitega planinskega mleka ob umnem, modernem mlekarjenju!

Ubogi kmet je vesel, če speča kolikor mogoče ugodno svoje blago, vesel, če proda mastni sir po 50—55 novcev kilogram, in ko vidi svoj delež pri tehtanju, zalije svoje veselje in potrtost obenem s frakljem žganja...

Gostobesedni spravnik Joza in ž njim pač tudi drugi spravniki bi pa rekli glede na svojo umnost: »Ej gospod, pri tem delu mora imeti človek veliko izkušnje, čisto glavo in pridne roke. Mi spravniki le malo spimo, ves dan se pečemo in parimo, nazadnje pa tudi lahko vsakdo vidi, da nismo kar takole!«

Res, da niste kar takole in da znate, česar ne zna vsakdo, da ste izredni in iskani ljudje, pa boljše bi bilo, ako bi bili drugačni vi in pa vaše orodje!

V BOHINJ!

Dograjena je bohinjska železnica, končano večletno grajenje proge, ki razkrije čuda in lepoto Gorenjske v nje najveličastnejših pokrajinah. Kot del imponujočega projekta zgradbe najkrajše zveze severnih dežel in Trsta, po kateri si poišče svetovni promet v bodoče svojo pot, je bohinjska železnica v ugodnem položaju, da po njej zaslovi dobro ime lepe Kranjske v kratkem in za trajno daleč po svetu.

Od Jesenic, kjer se zadivi tujec v Savsko dolino, obrobljeno od naših Karavank, nas spelje železnica pod Mežaklo tja nad Vintgarski šum, skozi predor pa v Blejski kot, da se ustavi ravno nad jezerom v razgledni višini, s katere se vzradosti oko ob idili prelepega Bleda. Ne lahko bo najti para pogledu, ki se nudi očem ravno z blejske postaje, in smelo pač pričakujemo, da bo postaja Bled biser v prelesti, s katero je nova železniška proga tako bogato obdarovana.

Za Bledom zavije proga v Bohinj, v to tiho, poezijo dihajočo dolino; tik bregov Save Bohinjke in v samem zelenju bogatih gozdov, ki se vzpenjajo iz doline po smelih, bujno zaraslih straneh, se vije železnica naprej do Bohinjske Bistrice, pri kateri se razstopi dolina v naširoko odprto ravan, ki jo obkrožujejo Bohinjske planine in Julijske Alpe s svojimi snežnimi vrhovi.

Črna prst in Rodica, za tema pa Porezen in vrsta drugih, ž njimi uspešno tekmujočih vrhov čini ozadje tej ravani. Na njej zagledamo prelepo Bohinjsko Bistrico, za katero vabijo k pohajanju v višine pašniki po lahno vzpenjajočih se bregih, s katerih nas pozdravlja sto in sto raztresenih planšarskih kočic. Pogled, ki se nam nudi na Bohinjsko Bistrico iz bližnjih Bitenj, je vzradoščajoč in vabljev, pogled, ki osrečuje, da vzkipita duša in srce.

V Bohinju smo, v planinskem rajju, v novem predelu naravnih krasot polne Kranjske. Naprej idemo tja k Bohinjskemu jezeru, k največjemu jezeru Kranjske, ali pa krenemo v stran v slikovito Srednjo vas in više v vas Koprivnik ali pa na Pokljuko in vedno više čez Velo polje na Triglav in pa nazaj s Triglava mimo Sedmerih triglavskih jezer in vodopada Savice v veličastni konec ob Bohinjskem jezeru.

Ne bodi mesta tu ocenjevanju vsega, kar nudi Bohinj. Članek ta je le v pozdrav otvoritvi železnice, ki nam da že prihodnji mesec novo smer za pohajanje v kraje, ki so doslej le malo znani. Drugo je, kar naj naglašamo v teh vrstah, želja, naj bi vzbudil promet, ki ga spelje nova železnica v Bohinj, podjetnost v krogih narodnih slojev, ki naj bi storili ono, česar ni več zamuditi, ako se hočemo okoristiti z bogastvom, ki ga nudi ta prekrasni kraj. Skrb za tujce, skrb za privabitev letoviščarjev je sedaj prvo, kar nam bodi na misli, ta skrb bodi klic, ki naj najde glasnega in trajnega pa uspešnega odmeva vsepovsodi!

Gradite hotele, gradite in vzdržujte dobre gostilne in pre-skrbite stanovanj, katerih doslej pač povsodi v Bohinju primanjkuje! Zgradite prvi hotel na Bohinjski Bistrici, postavite ga tja v bližnje Bitnje, odkoder se nam nudi prelep pogled na

Bistrico, in drugi hotel tja ob Bohinjskem jezeru, tretji pa v Srednji vasi, oni slikoviti naselbini, ki ji ustvarjata vrhova Rudnice in Studora prelepe konture in ji dajeta neprecenljivi blest prave gorske pokrajine. Centralna lega Srednje vasi, postavljene v vznožje znamenitim gorskim partijam, ležeče blizu jezera, v krasni prirodi, je porok, da bo procvital tu zgrajen hotel.

Skupina teh hotelov bi naj bila temelj organizaciji za privabitev letoviščarjev. Hoteli ti bi dali smer gradnji zasebnih manjših zavetišč in pa gradnji vil, s katerimi bi se le dopolnil sistem za obljudenje pokrajine, z zgradbami, takimi šele se odbije čep, ki brani doslej, da bi se stekalo v deželo bogastvo.

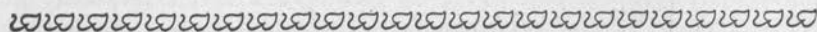
Le prav malo je tega, kar vidimo danes započetega v privabitev tujcev: turistski hotel ob Bohinjskem jezeru, novo zgrajeno malo, a mično poslopje »Triglav« g. Grobotka v Srednji vasi in pa drobno gostilniško stavbo g. Ravhekarja v koncu Bohinjskega jezera. Vse to je le premalo, to so le plahi poskusi, vse pohvale in priporočila vredni, toda nezadostni glede na naval tujcev, ki ga mora privabiti nova železnica in ki bi ga mogla izkoristiti le energična, veliko ustvarjajoča podjetnost. Ni smeti prezreti, da leži Bohinj ob veliki svetovni železnični progi, da mu je blizu kakor Trst tako Ljubljana in da mu postanejo po dograjenju turske železnice blizke tudi severne, pred vsem češke dežele.*)

Ne plašite se, postanite podjetni in gradite čim večje hotelske stavbe, ne bojte se kake konkurence, saj vas učita Švica in pa Tirolsko, da je promet tujcev le tem večji, le tem obilnejši, čim več je v kraju hotelov! Kjer stoje trije hoteli-orjaki, začutijo kmalu potrebo, da zgrade še četrtega!

Blagostanje, katerega se radujejo dežele kot Švica in Tirolska pa druge, ki se ponašajo s lepoto svojih pokrajin ne manj ko s tujskim svojim prometom, naj se naseli tudi na Kranjskem. Zastavimo svoje moči v Bohinju, posrečiti se mora, vzdramimo se ob klicu »v Bohinj!« in kmalu se bo začudila vsa Kranjska ob uspehih, ki jih dosežemo, potem pa bo konec nezaupanja, konec brezmočnosti, ki je doslej ovirala vzrast tujkega prometa na Kranjskem, ovirala blagostanje prelepih gorenjskih pokrajin!

Na delo torej posamezniki in društva!

*) Gradnjo hotelov v Bohinju priporoča ravno sedaj okolnost, da hoče železniška uprava podpirati take stavbe ob novi železnici s tem, da prizna dovažanju stavbnega materijala in tudi oprave znižano voznino in da preskrbi celo brezplačno stavbne načrte.

DRUŠTVENE VESTI.

Ob desetletnici županovanja g. Ivana Hribarja v Ljubljani se je poklonila tudi deputacija Slov. plan. društva velezaslužnemu, predičnemu načelniku središča slovenskih dežel. G. župan je prelaskavo sprejel deputacijo, najtopleje poudarjajoč uspešno in velekoristno delovanje planinskega društva. Tudi s tega mesta kličemo vrlemu našemu članu in plemenitemu podporniku naših teženj: Še deset in deset let tako plodovitega županovanja!

Novi člani. Osrednjega društva: Dr. Gruden Josip, semeniški profesor v Ljubljani. Hafner Josip, mag. oficijal v Ljubljani. Bonač Fran, prokurist v Ljubljani. Stanzer Henrik, trgovec v Krškem. Žnidaršič Teodor, c. kr. davčni kontrolor v Krškem. Klun Josip, stud. med. na Dunaju. — Cerkljanske podružnice: Fajgelj Rafael, učitelj v Novakih. Gomišček Rafaela, učiteljica v Podbrdu. Rojc Vinko, posestnik v Cerknu. Malenšek I., c. kr. železn. nadzornik v Podbrdu. — Kranjske podružnice: Mally Ana, učiteljica na Primskovem. Škofic Jernej, gostilničar v Kranju. — Radovljiške podružnice: Ravnik Tonica na Bledu. — Savinske podružnice: Dedič Božidar, nadučitelj v Bočni. Turnšek Maks, trgovec v Nazarjih. — Soške podružnice: Dr. Kraigher, obč. zdravnik v Bolcu. Cigoj Drago, uradnik pri dež. odboru v Gorici. Keršavani in Čuk, trgovska tvrdka v Gorici. — Kocjančič Fran, tajnik kmet. društva v Gorici. Hribar Teodor, vodja krojaške zadruga v Gorici. — Saleške podružnice: Stanič Ivan, c. kr. davk. adjunkt v Slovenjgradcu. — Tržaške podružnice: Dr. Bolé Boleslav, odvet. kand. v Trstu. Jaklič Josip, tovarnar pri Sv. Ivanu pri Trstu. Pinter Jernej, bančni blagajnik v Trstu. Schmidt Hinko, trgovec pri Sv. Ivanu pri Trstu.

Darila. Kranjski podružnici je naklonila »Narodna tiskarna« v Ljubljani na letošnjem občnem zboru znesek 100 K za gradnjo Prešernove kočice na Stolu. Srčna hvala!

Otvoritev koč na Kredarici, na Veljem polju in na Črni prsti bo dne 29. t. m. Vse kočice bodo kakor doslej najbolj oskrbljene. Orožnova kočica na Črni prsti se letos tudi razširi do srede julija meseca. Po trudoljubivem prizadevanju g. župnika I. Pibra na Bohinjski Bistrici, ki vodi dogradbo, se tudi uredi vodnjak pri koči.

Aljažev dom v Vratih se letos otvori dne 29. t. m., v praznik sv. Petra in Pavla. Ta dan bo krasno zavetišče že popolnoma pripravljeno in preskrbljeno za letošnjo dobo. Izletnikom in turistom je zagotovljena tudi letos najboljša postrežba. Na razpolaganje jim bo izvrstna pijača (vino, pivo, mleko, kava, čaj) in izborna jed po primernih cenah. Vsakdo se bo lahko tudi okrepcal mišice in živce v kopališču, ki ga napaja bistra voda izpod Cmirja. Nihče ne zamudi vsaj enkrat letos porovati v prekrasna Vrata mimo bobnečega Peričnika in šumeče Bistrice ter skozi divne galerije tja dopod veličastnega Triglava, kjer se na lepi, slečeviti ravnici sredi snežnih vrhov in zelenih šum tako vabljivo blesti lični Aljažev dom!

Kamniška kočica. Opravo za to kočico je prevzelo na svoje stroške osrednje društvo. Otvoritev kočice bo najbrže konec julija meseca. Dasi bo prepotrebno zavetišče v veliko korist najbolj Kamničanom, se meščani vendar premalo brigajo za to napravo.

Izlet na Črno prst priredi osrednje društvo dne 22. julija. S tem izletom hoče društvo poslaviti otvoritev nove železnice ter zbrati v ta namen

vse podružnice in prijatelje svoje, da si skupno ogledamo novo, toliko zaželjeno občilo na slovenski zemlji in si zagotovimo s premišljenim, enotnim delom korist, ki nam jo lahko obiloma donese nova železnica. Ker ni še mogoče naznaniti natančnega sporeda za ta izlet, ga prijavimo pozneje v drugih slovenskih listih. Prosimo pa že zdaj, da bi se udeležniki primerno inenitnemu izletu za časa pripravili za dostojen in uspešen sestanek v Bohinju. Na veselo svidenje!

Tržaška podružnica priredi v nedeljo, dne 1. julija na prostranem vrtu Narodnega doma pri Sv. Ivanu veliko planinsko slavnost pod imenom: «Veseli dan na planinah». Zanimanje za to veselico je obče, saj je ves čisti dohodek namenjen za napravo dohoda v krasno, orjaško podzemeljsko jamo «Dimnice» v Slivjah, za katero je morala biti podružnica hud boj, da se je ohranila nam in ni padla kakor že tolikanj prirodnih krasot v tujčeve roke. Na veselici bo svirala narodna godba, nastopali bodo planinski pevci z raznovrstnimi spevi in na plesišču godli pristni bohinjski godci. Na sporedu so tudi druge jako zanimive točke: Triglavsko kočjo, preskrbljena z najboljšimi planinskimi živili, planinski muzej z nadnaravno visokimi gorami, izkopinami iz podzemeljskih jam in raznimi prikaznimi 19. stoletja, svetovna panorama, planinski semenj, gorska kavarna i. t. d. Pričetek ob petih popoldne. Vstopnina 50 h. Ob neugodnem vremenu se preloži slavnost na nedeljo 8. julija. K mnogobrojni udeležbi vabi odbor Tržaške podružnice.

Podravska podružnica priredi izlet na Boč v nedeljo, dne 1. julija. Zbirališče pri Hartnerju v Poličanah, odhod ob 9. uri.

Velika pevka in narodna slavnost v Rušah v prid gradnje Žigertovega stolpa na Pohorju se bo vršila dne 15. julija. Delajo se velikanske priprave. Pričakuje se par tisoč gostov in vsi bodo dobro oskrbljeni. Pevski del aranžira »Pevsko društvo v Ptuj« in je že začelo vabiti razna pevka društva na sodelovanje. Naslajali se bomo tedaj ob zvokih milodoneče slovenske pesmi in ubranih akordih slavne »Šoštanjске godbe«. Veliko društev je že javilo svojo korporativno udeležbo. Veliki prostor sredi starodavne ruške vasi, katerega diči po lepi slovenski navadi krasna lipa, se bode izpremenil v planinsko pokrajino, kjer pa boš dobil vsega, česar ti poželita želodec in srce. Priredil se bode poseben vlak od juga, sicer pa je zveza itak ugodna. Rojaki po slovenski zemlji! Pridite 15. julija v kar mogoče največjem številu v Ruše, lepo in najbolj narodno vas v Dravski dolini na vznožju zelenega Pohorja, kjer vas bodo sprejela odprta in odkrita srca ter odprte roke zavednega Pohorca! Podravska podružnica vabi posebno še osrednje Slov. plan. društvo in vse svoje ljube posestrime-podružnice na veliko slavnost.

Radovljiške podružnice delo tudi letos vrlo napreduje. Ta mesec je postavila na Bledu v bližini hotela »Toplice« na najbolj obljudenem kraju krasno prenovljeno tablo s posnetki najlepših točk iz okrilja nove železnice. Na to opozarjamo vse planince in ljubitelje krasov naše lepe Gorenjske. Nove tablice je postavila pri Ropretovi gostilni na Bledu za pot v Vintgar in v Rečico, nadalje na hiši gospoda Repeta za pot v Ribno, v Radovljico in na Babji zob. Tudi na Jamniku nad Kropo je postavila dvoje tablic, istotako v bližini Dobrave pri Kropi. Lani razbito tablo pri gozdni poti na Mošnje in Brezje je nadomestila z novo, nasproti šoli v Mošnjah pa pritrčila novo tablico za pot v Radovljico. Na novo je zaznamovala pot iz Podnarta k »Rimskemu studencu« in k slapu Nemiljščice, nadalje iz

Podnarta na Dobravo. S tem bode gotovo ustrezno številnim izletnikom in letoviščnikom.

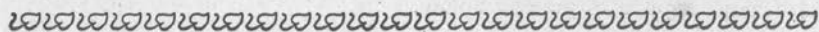
V Postojnskem okraju se je pričelo živahno gibanje v prid slovenski turistiki. — Dosedaj so se zaznamovala sledeča pota: Iz Postojne čez Zagon v Predjamo (2 $\frac{1}{2}$ ure), iz Postojne čez Staro vas na takozvano »Petelinsko jezero«, odtod na »Páliško jezero« in v Št. Peter, iz Postojne na Babo in Javornik. — Sporazumno z olupševalnim društvom v Postojni je naše društvo zaznamovalo pot iz parka pri Postojnski jami na vrh Soviča in odtod po južnem obronku nazaj v Postojno. Na Sovič pa bode olupševalno društvo, kakor se čuje, dalo napraviti popolnoma novo pot, ker je dosedanja prestrma in prekamenita. Pot se posuje z drobnim peskom in napravijo se klopi za številne letoviščnike, ki posečajo po leti Postojno. — Partije in izleti tu niso tako lepi kot na Gorenjskem, a imajo tudi svoje posebnosti. Posebno krasna in razvita je kraška flora, take niti v planinah ni najti.

Naši gorski vodniki. Ker se je Slovensko planinsko društvo prepričalo, da je gorsko vodništvo v naših krajih pomanjkljivo in nedostavno, osobito glede na pričakovani večji promet v naših planinah po otvoritvi nove železnice, je sklenilo izobraziti sposobne mladeniče in može za vodniški posel in jih potem priporočiti pristojnim oblastvom v pooblastitev za službo gorskih vodnikov. V to svrhu bo prirejal naš osrednji odbor strokovne tečaje za gorske vodnike, na katerih bodo strokovnjaki teoretično in praktično poučevali in vežbali gojence v raznih gorskim vodnikom potrebnih vedah. Osrednji odbor je priredil letos spomladi prvi tak tečaj. V tem tečaju je bilo 20 gojencev, in sicer iz Mojstrane: Košir Janez star., Košir Janez ml., Bertonceļ Valentin in Lah Gregor; z Bohinjske Bistrice: Logar Lorenc, Ravnik Jože in Rozman Valentin; iz Srednje vasi: Germ Anton, Langus Martin in Stare Valentin; iz Žirovnice: Koselj Jožef; iz Radovine pri Gorjah: Zima Jožef; iz Rateč: Petrač Janez in Kuri Janez; z Mlina pri Bledu: Jan Blaž; iz Luč na Štajerskem: Pečovnik Jakob; iz Kranjske gore: Žerjav Gregor in Žerjav Janez; iz Begunj: Pogačar Franc; iz Stahovice pri Kamniku: Prelesnik Franc. — Učili so: gosp. dr. Ivan Jenko o prvi pomoči ob nezgodah, društveni tajnik gosp. Josip Hauptman o občeivanju vodnikov s turisti in signalih ob nezgodah v hribih, društveni podnačelnik gosp. dr. Fran Tomišek o vodniškem redu in dolžnostih vodnikov, društveni načelnik gospod prof. Fran Orožen o branju zemljevidov in o orijentaciji v hribih, društveni odbornik gosp. prof. Ivan Macher o naravoslovju in vremenskem opazovanju, gg. odborniki dr. Fran Tomišek, Franc Korošec, Anton Šušteršič, Jos. Verbič, Janko Mlakar, Jos. Hauptman in prof. Ivan Macher o krajepisju vodnikovega okraja. Učna komisija je gojencem razkazala mesto in okolico, po končanem pouku pa je napravila ž njimi izlet na Šmarno goro čez strme skale nad Vikrčami in jih tam praktično preizkusila. Vsi gojenci so se izkazali sposobne in spretne za vodniški posel ter dobili izpričevala, na katerih podlagi so vložili pri pristojnih oblastvih prošnje za pooblastitev za službo gorskih vodnikov. Pouk je bil brezplačen. Gojencem je društvo preskrbelo hrano in stanovanje na društvene stroške in jim povrnilo potne stroške.

Novo zaznamovana pot v Ribniško dolino v Bohinju. Gospod nadučitelj A. Rihteršič in društveni vodnik V. Stare v Srednji vasi sta letos zaznamovala pot v to prelepo dolino.

Pot se pričinja pri mostu v Srednji vasi tik novega hotela »Triglava« ter vodi ves čas poleg bistre Ribnice. Kmalu zunaj vasi dospemo v lepo sotesko, ki je na desni strani obdana s strmimi, lepo obraslimi stenami. V soteski se nahajajo trije lepo ležeči vodni mlini. Do zadnjega mlina je treba prekoračiti dvakrat potok po brveh. Za zadnjim mlinom vodi steza ob mlinščici na levem bregu Ribnice. Konec mlinščice moramo preiti na desni breg. Ker tukaj ni brvi, je treba strugo prekoračiti, kar pa je lahko, ker je dosti kamenja in ni globoka voda. Po desnem bregu vodi steza nekaj časa ob vodi, potem moramo stopiti malo v breg ter čez kameniti naval, ki zapira strugo na tem mestu in pod katerim se voda izgublja, preiti zopet na levi breg. Od tukaj naprej se vije steza nekaj časa po gozdu, potem pa zopet po prostem in po grmičevju ob levem bregu. Ko prekoračimo štiri male dotoke Ribnice, se kmalu povzpne steza v breg in nas dovede k zelo mičnemu, v lep, zelen mah vdolanemu padcu stranskega dotoka. Žal, da v poletni dobi vsled suše ni tako obilen. Od tega padca vodi steza dalje po gozdu in pripelje zopet h glavnemu potoku. Ko stopimo iz gozda, nas preseneti pogled na slap, ki se pokaže v vsej mičnosti in krasoti pred nami. Voda pada do 20 metrov globoko po strmi skali v tolmun, o katerem pravi pravljica, da nima konca, oziroma dna. Na desni strani pod izdolbeno skalo je močan vrtinec, kjer se precej vode izgublja v tla. Voda, čista ko kristal, pada penč se v tolmun, na katerega je, posebno kadar ga obseva sonce, lep pogled. Ta slap imenujejo domačini »slap pod spodnjo skalo«. Na levi strani padca je na skalo z rdečo barvo zapisano »I. slap«. K drugemu slapu, imenovanemu »slap pod zgornjo skalo«, je še 10 minut hoda. Steza vodi na levem bregu, oziroma na levi strani padca po skali navzgor in ni nevarna. Ko dospemo vrh slapa, se zopet razširi dolina in steza vodi po ravnem vedno na levem bregu vode skozi gozd. Konec gozda, oziroma steze zagledamo pred seboj »II. slap« in konec pota. Ta slap skoraj nadkriljuje prvega ter je tudi malo močnejši. Poleg padca je na skalo napisano: »V Srednjo vas« tako, da se lahko orijentira turist, ki je poskusil pot s planine »Leskovnice« v Ribnico, ki je tudi zelo mikavna, a precej strma. Drzen turist se lahko povzpne nad slap in si ogleda divjo sotesko s temnozelenimi tolmunimi in male, a romantične vodopade, ki se od tam vidijo po strugi naprej. Po strugi se radi nje strmih sten in precejšnje globočine ne more pot nadaljevati. Preostajata turistu tukaj le dve poti, ako hoče posetiti Triglav. Kreniti mora ali na nemarkirano stezo, ki se vzpenja po desnem bregu na planino Mlako-Leskovnico, kjer je markirana pot iz Srednje vasi na Triglav, ali pa nazaj v srednjo vas, kjer dobi v hotelu »Triglavu«, ki je last g. Mija Grobotka, vsega, kar mu poželi želodec, in ki ima tudi lepe sobe za prenočišče. Desni breg potoka je ves čas zelo strm, a lepo obrastel z bukovino, levi breg je pa večinoma gol, kamenit in tudi na več krajih zelo strm. Nevarnosti za turista ni celo pot nikjer in vsa pot je lahko pristopna. Cela tura se lahko tja in nazaj opravi v dveh in pol ure, t. j. gori 1½ ure, nazaj 1 uro.

Zaznamek potov Slov. planinskega društva izide konec julija meseca. Obsegal bode domalega vse markacije, kar jih je naše društvo po vsem slovenskem ozemlju dosedaj izvršilo. Posameznim potom bo pridejan čas hoda. Podružnice in naši sotrudniki, ki bi radi razglasili še kaka že markirana pota, naj določijo vsaj v enem tednu zaznamek dotičnih potov.

RAZNOTEROSTI.

G. Hugon Roblek, naš zaslužni sotrudnik, biva letošnje poletje v Vrbi ob Vrbskem jezeru. Z veseljem naznanjamo to novico vsem, ki se zanimajo za slovensko turistiko. Srčno pozdravljen naš prijatelj na domačih tleh!

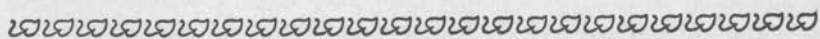
Otvoritev nove železnice od Jesenic do Trsta bo dne 15. julija, promet na njej se pa začne dne 16. potem. V prihodnji številki priobčimo vozni red.

Trenta. Gostilničar Cuder je postavil letos v svoji gostilni »Pri Zlatorogu« v Trenti še tri postelje za turiste.

Turistovsko hišo v Bistrici pri Kamniku je vzel v najem neki Jerinšek iz Stranj. Želimo, da bi novi najemnik (prejšnji je bil Uršič) prav dobro stregel izletnikom in turistom.

V Bohinju si dokaj prizadevajo domačini, da bi se pripravili do otvoritve nove železnice za sprejem gostov, ki jih gotovo pripelje nova železnica iz vseh krajev. G. Jože Ravhekar z Bohinjske Bistrice zgradi do 15. julija v gornjem koncu Bohinjskega jezera proti Savici hotel za turiste, ki jim bo kaj prijetno zavetišče. Podjetje za našo turistiko zaslužnega moža bodi priporočeno vsem. — V Srednji vasi je postavil g. Mijo Grobotek z Boh. Bistrice prav ličen hotel »Triglav« in ga okusno opravil. Sobe imajo po eno in tudi več postelj. Oddajajo se tudi za dalje časa. Iz Srednje vasi je le tri četrti ure do Bohinjskega jezera. V bližini sta romantična Ribniška dolina in Rudnica z nepopisno lepim in razsežnim razgledom. Novi hotel z dobro postrežbo naj privabi prav veliko turistov in letoviščnikov v ta prekrasni kraj, ki mu ni brž enakega. — V Ribičevem lazcu ob cesti pred Bohinjskim jezerom je jako moderno uredila gostilno »Pri Savici« g. Antonija Pavšek. Na razpolaganje je 7 čednih sob (3 sobe tudi mesečne). Cene so kaj nizke: prenočnina za osebo 1 K, kosilo z dvema prikuhama 70 h, zrezek ali pečenka 70 h, kava ali čaj 28 h. Toči se izvrstna pijača: pivo iz ledenice, dolensko in štajersko vino. »Pri Savici« se bo vsak dobro počutil. Opozarjamo tudi na inserata iz Bohinja v inseratni prilogi.

Nove razglednice nam je poslal te dni na ogled g. Fr. Pavlin, fotograf na Jesenicah. Razglednice (34 po številu) predstavljajo najlepše točke iz Julijskih planin in s proge Bohinjske železnice. Ker nam primanjkuje prostora, da bi jih v tej številki dostojno opisali, jih priporočamo za sedaj najtopleje v nakupovanje. Dobiti jih je pri g. fotografu samem za vse kraje ob novi železnici. Razglednice so res krasne in fino izdelane.

SLOVENSKIM PLANINCEM IN FOTOGRAFOM-AMATERJEM.

Letos se je v področju Slovenske Matice osnoval folklorski odsek. Ta si je določil za nalogo, da nabira domače narodoznansko gradivo in da ob svojem času, ko bo tega gradiva dovolj nabranega, sestavi sistematičen pregled naše narodne slovenske kulture. Veliko takih narodnih dokumentov se je tekom stoletij poizgubilo; zakaj nedvomno se je kazalo nekda v našem prostornarodnem življenju več izvirnosti in samobitnosti nego dan-

danes, ko tuji vplivi sicer počasi, a dosledno in uspešno delujejo na to, da se vsi pojavi narodnega življa izenačijo v internacionalnem zmislu. Vendar se je ohranilo še marsikaj, kar lahko smatramo za domače, pristno narodno, slovensko. V našem deželnem muzeju imamo lepe zbirke narodnih noš, proizvode domačih obrtov, slike in vzorce narodne umetnosti i. t. d. A vse se ne da spraviti in shraniti v muzeju, marsikaj se more ohraniti le v sliki.

Zato se v pričujočem pozivu obračamo do slovenskih planincev, risarjev in fotografov, da bi tudi oni hoteli po svojih močeh podpirati to narodoznanstveno podjetje. Saj so baš fotografi-planinci priredili že večkrat zanimive razstave slik, ki so jih posneli po naših divnih planinskih krajih. Tako bi mogli s svojo umetnostjo tudi našemu narodoznanstvu neprimerno veliko koristiti. Nahajajo se še stare kmetijske hiše, posebno v gorskih vaseh, ki hranijo domači značaj, dalje koče v planinah. Dostikrat je zanimiva tudi notranjost teh poslopij: veža, ognjišče, peč s čelesnikom, miza s stoli, klop, strop, okraski, slike in podobe v njej, okna z mrežo in oboknico. Razen hiše so zanimiva tudi druga gospodarska poslopja, njih lega in medsebojna zveza. Nekaj slovenskega so tudi čebelnjaki z Janševimi (kranjskimi) panji, katerih prednje končnice so navadno slikane v narodnem slogu in žanru. V planinah imamo hleve, staje in ograje, v njih priprave za mlekarstvo in sirarstvo. Vse take predmete naj bi dobrohotni fotograf-folklorist posnel s svojim svetlopisnim aparatom.

Še neko drugo folklorško zanimivost imamo v naših planinah, tako zvana »znamenja«. To so zidane ali lesene kapelice, stebri, križi, posebno tisti, ki so postavljeni v spomin na nezgodo, ki se je pripetila na tistem kraju. Dostikrat imajo na tabli z drastičnimi potezami in živimi barvami narisano nezgodo, pod sliko pa se bere, kdo in o kaki priliki se je ponesrečil; včasih je vse to povedano tudi v verzih. Nemci pravijo takim znamenjem »Marterl«. Tudi take slike naj bi nam naklonjeni amaterji fotografirali, hkratu pa preskrbeli tudi natančen prepis besedila na znamenju nesreče. Seveda se ne sme pri tem nič popraviti in jezikovno olupšati, ampak vse tako prepisati, kakor je zapisano.

V imenu te narodne in znanstvene stvari se torej obrača podpisani folklorški odsek do rodoljubnih planincev, risarjev in fotografov-amaterjev, da bi mu hoteli po označenem načrtu prispevati po svojih vrljih močeh. Slik ni treba reproducirati, da ne bi nastalo preveč stroškov za posameznega, ampak dopošljejo naj se nam le fiksirane plošče. Stroške za te smo pripravljene na izrecno zahtevo povrniti.

Za folklorški odsek Slovenske Matice

prof. Jos. Wester.

~~~~~

Pozor!

Za otvoritev Bohinjske železnice izide g. Maksa Klodiča viteza Sabladosega spis:

„Nova železnica s Koroškega skozi Karavanke, Bohinjske gore in čez Kras v Trst“

v obliki elegantne brošure ter opremljen z zemljevidom in osmimi slikami. Pridejšan mu bo tudi članek »Nekaj o prekopih drugod«. Podružnice, občine in šole ob novi železnici naj si naroče te zanimive in poučne publikacije čimpreje pri Slov. plan. društvu v Ljubljani.